

Վանո Սիրադեղյան

Տղամարդիկ

Բ

անակից գալով՝ Հարութի առաջին գործը հոր շիրիմին քար քաշելը եղավ: Հետո անուսնացավ: Թե՞ անուսնացավ, հետո քար քաշեց . . . Ըստ երեւոյթին այդ երկու գործը տարավ գուգահեռ . մեկը մյուսին չխանգարող, ավելին՝ իրար լրացնող բաներ էին:

Հագար ուրբով կամ պիտի քար քաշես հանգուցյալիդ վրա, կամ հարսանիք անես՝ թեթեւ, եւ Հարութը հարսանիք չարավ: Պատճառը, սակայն, շինգումարտակում վաստակած հագարի քշությունը չէր սոսկ . անուսնության կարգով ընթացքը խնամախոսությունից մինչեւ հարսանիք կտեսեր երկար, գուցենւ տարի տեսեր, այնինչ ժամանակ արդեն չկար, բանակի տարիների տեղը հարկավոր էր հանել:

Տապանագիրը ստորագրեց՝ որդիներից: Երկմտանք չունեցավ: Եղբորից նեղացած էր գերեզմանը անքար թողնելու համար, բայց գիտեր՝ նեղսրտությունը օրերինն է, գիրը՝ դարերինը:

Քարը ավանդական սեղան էր, երիզները ժապավեն հանած, ուղիղ տաստ ու պապի շիրնաքարերի չափսին: Դա նրա առաջին իսկական գործն էր: Որբացած տղամարդու առաջին գործը դա պիտի լիներ:

Տանը գառ մորթեց օգնական տղերքի համար, օղորմաթասն առավ ու խոսեց, խոսեց այն հանգով, որով հայրը կխոսեր, խմեց հոր կենացը, բոլոր անցողաց

կենսացը եւ խմելու անսովոր էր՝ հարբեց: Հարբեց եւ արտասովեց տղամարդավարի կարճ ու խոշոր արցունքներով:

Առավոտը սիրտը թեթեւ ու հպարտ էր հոգին: Գալիքը պարզ էր ձեռքի հինգ մատերի նման . տուն էր շինելու, խաղողի ու խնձորի այգի էր գցելու, տարին մեկ մատաղ էր անելու գավակների անփորձանք կյանքի համար, նրանց ուսումի ու արհեստի էր տալու, պսակելու՝ հարսանիքներին պարելու էր հայրական ծանրումեծ պարով, թոռներ էր տեսնելու, գուցե՛ն՝ ծոռներ եւ գնալու պատկելու էր նախնիների կողքին, կանաչ լանջի տակ, սնձի ծառից մարդաբոյ հեռու:

Մինչդեռ հետը գորացրված տղերքը խնջույքների մեջ էին (այցելում էին հարազատներին, ընդունում էին հարազատներին, գյուղի հանդերում աղբյուր չմնաց, որի վրա գառ չնորթեն), այդ ընթացքում ոչ մի բանից ետ չմնալով՝ Հարութը հայրական տան տանիքը նորոգեց, եւ հարսնացուն արդեն աչքի առաջ ուներ:

Աղջիկը ոտքից գլուխ թեթեւ էր, հասակը տեղը, ծամերը՝ փափուկ, ճակատը՝ մաքուր, աչքերը . . . Աչքերը արժեն, որ դրանց մասին հատուկ խոսվի: Այդ ճակատի տակ (եթե միայն ճակատն ես տեսել) դժվար է ենթադրել ուրիշ աչքեր: Բաց ու բարձր, քիչ ետ գնացող այդ ճակատին եթե չհարեն մոխրագույն ու խոշոր աչքեր, ճակատը կդիտվի կնոջն անհարիր ճաղատի սկիզբ, եւ դիմագծերի դաշնությունը չի կայանա: Ինչքան էլ խոշոր՝ այդ աչքերը դեմքի վրա գերիշխող չեն: Դրանք չեն սառում մտասեւեռ, չեն բոցկլտում հանկարծակի բռնկումով, այլ ամոթխածորեն խուսափուկ են: Նման աչքերը իրենց հոգուց գաղտնիք չունեն, եւ կոպերը կարծես իջնում են հոգու վրա: Իջնում են այնպես, որ հոգու բիբը մերկ չմնա:

Եվ տղամարդկանց սրտին են խփում:

Հին, անողորմ ժամանակներում այդպիսի կանանց պահում էին գնդան-անշարաններում, եթե յոթ փակին չէին վստահում, պահ էին տալիս սրտները մեռած ներքինիներին, սիրեկանները խողխողում էին նրանց տարաբախտ ամուսիններին, ամուսինները մեղքի մեջ ծաղկած նրանց մարմինը լողացնում էին սիրեկանների խիզախ արյան մեջ, նրանց պատճառով

պատանհները վերջ էին տալիս իրենց կյանքին — հարուստները թույն էին ընդունում, աղքատները մահ էին որոնում՝ որը պատահի, որովհետև նրանց սերը սնունդ է առնում ինքը իրենից, չի տեղավորվում ամուսնական սուղ մահիճում, մահացու շատ է մահկանացու մեկ տղամարդուն:

Ճակատագրական այդ էակներից մի ընտանիքում չորսը կային . չորս փորձություն դրացի տղերքի համար, ծնողների գլխին չորս փորձանք, որոնց շտապ հարկավոր էր ամուսնական լծի տակ քաշել: Բայց աղքատ տան հարսնաքարին մատուռն է նատում: Ու թեպետև աղջիկներից յուրաքանչյուրի գեղեցկությունը չորս հարսնացուի օժիտ արժեր՝ իրենք էլ վրան, մոտ ապրողները աղբի մեջ ծլած սունկերի նման շողշողացող գեղեցկուհիներից թունավոր հոտ էին առնում, համենայն դեպս՝ նրանց պնդերին նախ խփում էր աղբի հոտը: Եվ այն էլ կար, որ աղջիկների մոր երիտասարդությունը ոչ ոք չգիտեր, նա հարս էր եկել ուշ տարիքում, հեռու տեղից, եկել էր գիշերը նստած — առավոտը հայտնաբերված ձյան նման, որ մինչև կեսօր պիտի տրորվեր գյուղի՝ ցեխ սարքող անցուդարձից, բայց մինչև գյուղի ցեխից լկվելը նա չորս ճերմակ ուլեր էր ծնել, խառնել գյուղի քոտ հոտին, տենչացել ու չէր կարողացել ամուսնու հլու խառնվածքից իր ընդերքում հոգի տալ ու աշխարհ բերել մի կապուտաշյա, չճաքող մաշկով, ձիգ մի տղա՝ այս գյուղին նախագահացու, մեծ ժողովների պատգամավոր, գյուղի անվա դենքը պարզ անող ներկայացուցիչ, — չէր կարողացել ամուսնուց քամել նման ապագա առաջնորդի, իսկ ծուովից տղա չէր կամեցել, աշխարհ էր բերել չորս սպիտակամաշկ աղջիկների, որոնք գյուղի գորշ առօրյայում անմարդկայնորեն աչք էին ծակում . ուտում էին ամենքի նման, բայց լցվում էին ձեռնասուն որպես, քայլում էին նույն արեւի տակ, զարկվում էին նույն քամիներից, քաղհանում էին՝ մորը օգնելով, հող էին փորում՝ հորը օգնելով, պտղի էին գնում, թութուն էին շարում, աշխատում էի աշխարհ չեկած երեսփոխան եղբոր տեղ էլ, — բայց նրանց մաշկը սիրո գույն ուներ, նրանց արյունը երեւի թե շրջանառվում էր երիցս արագ՝ ներսից լվալով դրսի կեղտը ու նրանց վերքը լավանում էր մի գիշերում, սպին չքվում էր շաբաթը չանցած եւ երբ չորսով մի տեղ էին լինում, գյուղին հասնող աստծու լույսը բեւեռվում էր մի կետի վրա, երբ հանդերում ցրված էին լինում, խոտ ու թփերում առկայծում էին՝ խաշխաշի ծաղիկ, իսկ գյուղի տրտում փողոցներում նրանց դենքերը շողք էին արձակում եւ պատուհաններին ճերմակ վարագույր ունեցող կանայք լվացքի

տաշտում տրորում էին տղամարդկանց անմաքուր, փնթի ձեռքերով դաշված կտավ ու մետաքս, ամուսնացած տղամարդիկ թթվում էին ախտավոր բիճերի նման, նշանվածները առիթ էին փնտրում միությունը լուծարքելու, պատանհները դիվոտում էին ամուսն կեսօրվա բերանը ընկած սոգիների պես, — եւ գյուղի գորեղ, իգական կեսի չկամությունը ծանրանում էր աղջիկների թեթեւ շնչին, նրանց գատում էր գյուղի տոհմիկ ազգակցությունից, կարծես լինեին այլադավան, որոնց գալու հարդ էին տանելու այլ մոլորակից, եւ նրանց մայրը, որ կռահում էր տղամարդկանց թունդ կրքերի ու կանանց աճող թշնամանքի թունավոր դաշտում փթթող իր սիրունների բախտի խեղումը, ինքը տքնելով՝ փորձեց, շանաց, կաշվից դուրս եկավ, որ աղջիկներին ուսումի կապի, ուղարկի քաղաք, որ նրանք այնտեղ, անցյալ չունեցող հավասարների մայրաքաղաքում բախտի տիրանան, բայց աղջիկները գրի, գիտության իմաստը չհասկացան, գրքերի վրա կենտրոնանալ չկարողացան, որովհետեւ եթե տնից դուրս չթռչեին առիթ-անառիթ, հավքի նրանց սիրտը կպայթեր, եթե նստեին գրքերի առաջ, գյուղի լույսը կպակասեր, համատարած գորշությունից տղամարդկանց աչքի լույսը կխավարեր, — համենայն դեպս, տանը նստել չի կարող նա, ով դուրսը մեկ, երեք, տասը սպասող ունի, ով ստեղծված է ժողովրդի աչքի համար եւ ուրեմն կնոջը շեղող սատանան, որ համայնական սիրո, կրքի բեւեռումն է մի կեսի վրա, չէր թողնելու, որ աղջիկների տհաս միտքն ու հուժկու բնագործ նվիրվածորեն կենտրոնանա սիրո միակ, սրտատուչ հնչող լարի վրա:

Այնինչ նրանց հայրը կարծում էր՝ աղջիկները դեռ երեխա են: Կարծում էր, թե մանկական խաղի շարունակություն է տղերքի հետ իր աղջիկների աչքունքի խաղը: Եվ երբ մեծին գազամուղի վարորդը տարավ, երբ ամիս չանցած՝ միջնեկը փախավ, հայրը հա քշում էր, որ միլիցիա գնա:

Մայրը ասաց . — Իգուր մի գնա: — Երեխաներին տարել ով գիտի . . . — Նրանք արդեն երեխաներ չեն, — լացեց մայրը:

Չայրը ուզում էր քսան տարի կոկորդում մնացած հարցը տա կնոջ անցյալի վերաբերյալ, բայց զգաց, որ չիմանալը իրեն կփրկի: Եվ հոր խոռովված ոգուն մեծ սփոփանք էր խնամախոսների այցելությունը երրորդի համար:

Երրորդի, բայց որի՞ համար էր եկել, խնամախոսը չէր հասկանում: Հարութը ասել էր՝ մեկը տասնութ, մյուսը կլինի տասնյոթ տարեկան: Մեջների սիրունին — ասել էր: Բայց երկուսն էլ գեղեցկուհի էին եւ տարիքով անջոկելի: Նաեւ հայրն ասաց՝ «Տասնութ տարեկանին տվինք՝ տարան» եւ սա առիթ չի խնամախոսությունը հեշ անելու, որովհետեւ դուրս էր գալիս, որ մնացել են տասնյոթամյան ու անչափահասը: Հորեղբայրը ուզում էր, որ խնամախոսությունը չկայանա, սպասեն տեսնեն գնացածները ինչ են դառնում, եւ խոսքը այնպես էր տանում, որ գործը ինքնին փշանա, բայց ազնիվ, սրտից թույլ մարդ էր, եղբոր որդու վստահությունից խեղճացած էր, իր հերթին աղջկա հայրը, աչքը վախեցած, համաձայն էր տալ նույնիսկ փոքրին, միայն թե մեկը մյուսի ետեւից չփախչեն գնան, միայն թե այս մի թագ ու պսակով մեծերի արարքը ծածկի: Հետո, նա անսպասելի էր իրեն աղջկա տեր զգացել, մերժելու ձեւը չգիտեր, եթե ուզենար անգամ: Նաեւ մայրն էր մեծերի մեղքի տակ մայրաբար սսկված: Աղջիկներն էլ կարող էին բորբոքված լինել մեծ քույրերի արկածախնդիր քայլով, այնպես որ ամեն բան նպաստավոր էր Հարութի ամուսնության համար: Եվ չձգձգեցին: Միայն, ձեւի համար, թեկուզ այդ նեղ վիճակում պատշաճ չէր որ առաջին եկածի առաջին ուզելով՝ աղջկան ձեռքը տան:

Եկան մյուս օրը: Բհարկե, հայրը համաձայն չէր, որ սուսուփուս տանեն . էլի դառնում էր մեծերի փախուստի նման: Ուզում էր դիտլ-գուռնա, պար, գյուղի ականջը զգելու կամ իրեն խլացնելու բան: Երկու կողմից գիշելով-գիշելով եկան ու կանգ առան Հարութի ընկերների ակորդեոն-դիտլի վրա: Մի թեթեւ սեղան աղջկա տանը զցեցին, մի թեթեւ սեղան՝ Հարութի: Բայց Հարութի ընկերների ուրախությունը տեւեց մինչեւ լուսաբաց եւ ստացվեց համարյա հարսանիք:

Այսպես, հարսին ետ տանելը հետաձգվեց մի գիշերով: Մյուս օրը, երբ պինդ մութն ընկավ, երբ ժողովուրդը ոտը տուն քաշեց եւ դրսում մարդու հանդիպելու վտանգ չկար, Հարութը նորահարսին ետ տարավ հոր տուն: Հայրը մեռած էր — թաղած չէր: Բայց օգնական մի միտք եկավ՝ թե ջահել են՝ չեն հասկանում, հասկացնող էլ չի եղել, որ պատշաճ չէ, կասկածելի է, որ հարսանիքի հաջորդ օրը աղջիկը հերանց վերադառնա: Այս հույսով ասաց՝ հաց դրեք:

Իսկ մոր ոտքերը գազօջախի մոտ տակը ծալվում էին: Սպասում էր մեծերի ետ գալուն — այս երեխուն ետ բերին: Միտք էր անում՝ ե՞րբ, որտե՞ղ կարող էր երեխան իր հսկող աչքից փախած լինել, ո՞ր շան որդին կարող էր . . . Ուղեղը քար էր կտրել: Բայց աչքերի դեմ եկավ ու մնաց աշխարհագրության դասատուի լսվիրշ նայվածքը: Եվ մոխրագույն այդ աչքերը պսպղում էին պատշգամբի ամեն անկյունից: Ապշելու բան էր . եթե աչքերը մոխրի գույն ունեն, պիտի որ դրանց նայվածքը մարդուս մարմինը տարուիով չանի, պիտի որ . . . Բայց արի ու տես, որ տակը անթեղած շեղջ էր ու փորձված կինն անգամ սրսփում էր, ինչ մնաց անփորձ երեխան:

Տան փոքրը տեսավ մոր ձեռքից ամեն բան թափվում է, հաց սարքելու գործն առավ իր վրա: Քույրն ու մայրը կողքը միայն բզբզում էին:

Իհարկե, աքլոր մորթել էր պետք նորափեսայի համար, բայց հավերը վաղուց թառին էին եւ հանգամանքն էլ այնպիսին չէր, որ բակում թառժաժով աղմուկ սարքեն: Սա միանգամից հասկացվեց բոլորի կողմից: Դարձյալ փոքրը հիշեց, որ անցյալ օրվա խոզի մսից մնացել է:

Պատշգամբի մուտքի աջին խոհանոցն էր, պատշգամբի հակառակ ծայրին փեսա ու աներ նստած լուծում էին: Այս անկյունում հարմարավետության նման մի բան էր իրար արված . պատշգամբի լայնքով մեկ թախտ էր դրված . մի կարճ թախտ էլ դրված էր տան հիմնապատի կողմից եւ սեղանը երկու կողմից ամփոփված էր դրանցով: Մյուս կողմերից մեկական աթոռ կար: Հարուրը նստած էր աթոռին: Եղանակից մի երկու խոսք ասել՝ վերջացրել էին: Եղանակի հետ կապված՝ անասնակերից, անասունից խոսեցին՝ հատավ: Այստեղ տանտերը ձայն տվեց, որ օղի բերեն:

Պատշգամբի մյուս ծայրին իրար անցան, պահարանների դռները բացուխուփ արին, բաժակները զնգացին եւ տան փոքրը օղին աճապարանոք բերեց դրեց: Հետո թթու-բան բերին: Եվ, իհարկե, այդ միջոցին այնտեղ ափսեից-բանից շարդեցին:

Փեսան հասկանում էր, որ այս տանը այլեւս հաց չպիտի կտրի: Դրա համար նախ ասելիքը ասի վերջացնի . թե այսպես ու այսպես, ձեր աղջիկը, հարգելի

աներ-հայրիկ ու զոքանչ-մայրիկ, պարզվել է, այսպես ասած, այնքան էլ, ինձ թվում է, հեռու ձեր պատվից, թող թշնամուս չպատահի՝ ամենքս էլ կարող է աղջկա տեր լինենք, — հեռու տնից, ուրեմն, այնքան էլ, ճիշտն ասած, ոնց ասեմ, որ . . . այնքան էլ, ուրեմն, կնության պիտանի չի . . . Այսինքն, շատ լավ էլ պիտանի է, բայց մի քիչ, ուրեմն, շուտ է պիտանի դարձել . . .

Հարութի բերանը չէր բացվում: Ճիշտն, իհարկե, հացին ձեռ չտալն ու գնալն էր: Այդ քայլը բավական էր, որ հասկանային: Չհասկանան էլ, թող իրենք իրենց մեջ պարզեն . . . Այս մտքի վրա Հարութը պատկերացրեց աղջկա վիճակը իր գնալուց հետո եւ հասկացավ, որ այդ բանը չի անի . . . Այդպես շահելավարի թողնել գնալը իրեն չի սագի: Որպես վիրավորված կողմ՝ ճիշտը դա էր, բայց . . . Ուրիշ բան որ չլինի, ինքն այստեղ իր հորական տան ներկայացուցիչն է, փաստորեն իր եւ իր հոր տեղն է միաժամանակ եւ աներոջ հետ հարկավոր է տղամարդավարի խոսել: Հորեղբայրն այսօր կա — վաղը չկա, եղբայրը կորած է քաղաքներում, ինքը գերդաստանի գլուխ է դառնում, պիտի մտածվի այս երկու տների ապագա հարաբերությունների մասին: Խնդիրը պիտի պարզվի, որ բանը չհասնի տասնամյակների քեն ու թշնամանքի:

Որոշեց խմի, որ ասի: Խմեց: Մեկ էլ խմեց: Երրորդն էլ խմեց ու հեռվից, կցկտուր եկավ: Այդ ժամանակ անցել էին կարմիր գինուն ու աներն ասաց .

— Այ որդի, մեր ցեղն էդենց ա՛ հեշտ . . . Դրա մերն էլ էր էդենց: Ուզում ե՞ս էն պուճուրին տար՝ նույնն ա . . .

Հարութը պապանձվեց մարդու անկեղծությունից: Հետո սիրտը լցվեց մարդու մեծահոգությունից: Մի պահ եղավ, որ աքլորացավ, իրեն շահ ու սուլթան տեսավ՝ մեծին թողնելու — փոքրին տանելու հեռանկարից: Ապա մեծահոգությանը մեծահոգությամբ պատասխանելու տղամարդկությունը բռնեց, եւ դա էր նրա բնույթը: Նաեւ գինին լավն էր, գիշերվա էն ժամը ու ճանաչածը ցանկալի: Վերջին հաշվով, մեծը փոքրից սիրուն էր: Իսկ Հարութը սիրունի գիժ էր: Կամ ներդաշնակության մոլի: Կամ համաչափության հիվանդ:

— Եթե դրան թողնելու ես, — ասաց հարբած-հաշտված հայրը, — պուճուրին տար: Թող մեկնումեկը տանդ լինի: Գիշերվա էս ժամին ո՞վ պիտի տեսած լինի,

որ մեկին բերել, մեկելին տարել ես, կիմանան՝ երեկ պուճուրին ես տարել: Հրեն էն երկուսին էլ սպասում եմ . . . Տուն չեմ թողնելու, բայց՝ որ գան: Բա որ լակոտները դռներին գան . . . Տար, տղա ջան, սրան տար . . . Եթե ուզում ես՝ տար, բայց իմացի, շան ցեղ են, դրանց մերն էլ էդ էր:

Հարութը տեսավ՝ այդ մարդու վիշտը իրենիցից մեծ է: Նաեւ սիրո ու հաշտության ժամ էր: Իրենք էլ այնքան իրար նման էին . . . Ոչ որ չէր խղճալու այդ մարդուն, ոչ որ չէր խղճալու իրեն, ծաղրի առարկա էին դառնալու առանձին-առանձին: Եվ ամեն բան կախված էր Հարութից: Կախված էր այս պահից: Հետո, փաստորեն, մենակ տուն գնալու տարբերակ չէր թողնվում:

— Հարսը թող մնա, մնացածը թող քնեն, — վճռեց Հարութը:

Տղամարդիկ իրար նայեցին: Եվ հասկացան՝ այս կյանքում իրենք իրար պահեցին՝ պահեցին, չպահեցին՝ կորած են:

Կանայք հեզորեն քաշվեցին ննջարան:

Գիշերվա մի ժամի աները ասաց .

— Աղջիկ չունենաս:

— Երբեք: — Հարութը ուզեց գլուխը վճռական տարութերի, բայց ցնցեց ուշքի գալու նման:

— Կնոջդ շատ չսիրես, — եղածը անցած համարելով՝ որպես որդուն խրատեց աները: — Եթե շատ սիրեցիր՝ աղջիկ ես ունենալու, ես քեզ օրինակ: Էնպես արա, որ ինքը քեզ սիրի ու՝ տղա կունենաս . . . Լավ տղա ես, սիրտդ բարակ մարդ ես, քեզ սիրելուն չտաս, չթողնես փալաս-փուլուսից աչք բացի, չթողնես պարապ մնա, շատ լավ չապրեք, որ հիմա էլ մտածի՝ էս կա, էն կա, բա սրանից հետո ի՞նչ . . . Թող տանդ պակաս բան մնա, որ լինելը ուրախություն լինի . . . Թող միշտ երեխա բերի, որ պուճուր բանի, քնքշության կարոտը ուրիշ բան չկարծի . . . Հետաքրքրասեր ցեղ են, թող շատ բան չտեսնեն, որ տեսնեն՝ ուզենալու են համն էլ տեսնեն . . . Սիրտդ լրիվ քար մի արա, բայց սիրելուդ կարոտ թող, թող չմտածի, որ դու իրենն ու իրենն ես, մի բան էլ գուցե, կողքից

լինի . . . Թող համոզված մնա, որ մի կյանքը քիչ է տղամարդուն իրենով անելու, մինչեւ տակը տեսնելու համար . . . Էս փակ կժի նման՝ շիմանաս ինչքան պակասեց, շիմանաս ինչքան մնաց . . . Քեզ մի քիչ էլ թաքուն պահի: Բարձր մնա, սիրտդ խալու պես ոտքերի տակ չփռես: Պարզ է, սկզբից կողքերով կգնան, հետո կբռկանան ու սիրուց-բանից կսրսփան, հետո տանու շատերով կտրորեն, հետո գոյությունդ լրիվ կմոռանան . . .

— Աղջիկ եղավ . . . — երդվեց Հարութը:

— Եթե կարաս, դրանց ցեղի առաջը առ:

— Կկտրեն, — հոխորտաց Հարութը:

Հետո աները խճճված, խմած գլխին աշխարհը շուռ բերող միտք ասած:

— Ուրեմն, — ասաց, — դրանք դեւ են: Դրանք քեզ սիրել են տալիս ու իրենք չկան: Էստեղ էին, նստած էին, պատկած էին ու մեկ էլ չկան . . . Ոնց որ դու պատկած լինես իրենց պատկած տեղը: Տեղը դեռ տաք է, իրենք չկան . . .

Հարութը գլուխը թափ տվեց ու նայեց մութ ապակիներին:

— . . . Չարք են, — ասաց աները, — իրենց սիրել կտան ու շվաքի պես տակիցդ կփախչեն: Ու կտեսնես քիթդ գետնին է առել:

— Բա ո՞ր են, — հարցրեց Հարութը:

Տունը, գյուղը՝ քնած, ականջ էր դնում:

— Իրենց մեջ են քաշվել, — շնչաց աները:

— Աղջիկ եղավ . . . — երդվեց Հարութը:

Ոչ դուրսը, ոչ ներսը ձայն-ծայտուն չկար:

Աները բաժակները լցրեց, վեր առան, որ տղամարդավարի լուռ, համախոհ, երդման նման խմեն . . .

— Չէ՛, չե՛մ ուզում . . . շա՛ն տղա . . . ցա՛վդ տանեմ, մի՛ արա, չէ՛ . . . — քնի
մեջ ճշաց, հեծկլտաց, մնչաց ու լոեց քույրերից ամենափոքրը: